

Mövzu 4. Ərazi və sahə idarəetməsinin təşkili

- 1. Ərazi idarəetməsinin təşkili**
- 2. Ərazi idarəetmə orqanları**
- 3. Yerli İcra hakimiyyəti orqanları**
- 4. Yerli özünüidarəetmə orqanları**
- 5. Sahə idarəetməsinin təşkili**

Ərazi idarəetməsinin təşkilinin hazırkı forması – əsasən mərkəzi hökumət tərəfindən təyin olunan icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən idarə olunan birhəlqəli ərazi idarəetmə sisteminin mövcudluğu yerli idarəetmənin səmərəliliyini aşağı salır. Məhz buna görə də mövcud ərazi idarəetmə sisteminin islahatına ehtiyac duyulur. Regional idarəetməyə keçiddən tutmuş mövcud inzibati ərazi quruluşuna uyğun ərazi idarəetmə islahatlarının aparılmasınadək ən müxtəlif variantların ictimai müzakirəsi daha səmərəli formanın tapılması baxımından faydalı ola bilər.

Azərbaycanın inzibati ərazi quruluşu dəyişməz qalsa da iqtisadi regionlaşma aparılıb. Hazırda 10 iqtisadi rayon mövcuddur. Belə bölgünün mövcud olması ərazi bölgüsündə islahatlar aparmaqla regional idarəetməyə keçidi asanlaşdırır.

1. Təvsiyələr

Azərbaycanda regional idarəetməyə keçidlə bağlı müxtəlif variantların müzakirəsi mümkündür. Bu sənəddə 3 müxtəlif variantda təvsiyələr təklif olunur. Alyans üzvlərinin təkliflərindən sonra təvsiyələr konkretləşdiriləcək.

Variant 1.

- Yerli özünüidarənin birinci həlqəsi kimi kənd, qəsəbə və rayon tabeli şəhərlər səviyyəsində bələdiyyələr, ikinci həlqəsi kimi isə ümumilikdə rayon səviyyəsində yerli özünüidarə (seçkili rayon şuraları) təsis edilir;

- Yerli icra nümayəndəlikləri institutu ləğv olunur və yerli icra nümayəndələrinin bütün səlahiyyətləri, həmçinin onların istifadəsində olan inzibati binalar və digər maddi-texniki resurslar əvəzsiz olaraq bələdiyyələrə verilir;
- Rayon səviyyəsində yerli icra hakimiyyəti institutları saxlanılır, lakin onların səlahiyyətinə daxil olan sosial-iqtisadi inkişaf, mənzil-kommunal təsərrüfatı, tikinti, nəqliyyat, kənd təsərrüfatı, torpaqdan istifadə, əhəlinin sosial müdafiəsi, küçə və meydanlara ad verilməsi, və s. məsələlər yerli özünüidarə qurumlarının səlahiyyət sferasına daxil edilir;
- Səlahiyyətlərin verilməsi ilə yanaşı yerli özünüidarə qurumlarına həmin səlahiyyətlərin həyata keçirilməsini təmin edə biləcək zəruri maliyyə mənbələri də verilir;
- Yerli özünüidarənin mxtəlif səviyyələri arasında funksiyaların bölgüsü aparılır.

Variant 2.

- Ölkənin inzibati ərazi bölgüsündə islahatlar aparılır. Hazırda mövcud olan 10 iqtisadi rayon inzibati-ərazi quruluşunun region həlqəsi hesab olunur;
- Regionlarda dövlət idarəetməsinə rəhbərliyi mərkəzi hakimiyyət tərəfindən təyin olunan vəzifəli şəxs həyata keçirir;
- Rayon səviyyəsində yerli icra hakimiyyəti institutu ləğv olunur və yerli özünüidarənin yuxarı səviyyəsi kimi rayon üzrə yerli idarəetmə yalnız yerli özünüidarə orqanları tərəfindən həyata keçirilir;
- Bələdiyyələr 1-ci variantda təklif olunduğu kimi yerli özünüidarənin aşağı səviyyəsi kimi fəaliyyət göstərirlər;
- 1-ci variantda təklif olunduğu kimi yerli özünüidarənin həlqələri arasında funksiyaların dəqiq bölgüsü aparılır;
- Regionlar onların fəaliyyət sferalarına aid sahələrində dövlət idarəçilik funksiyalarını həyata keçirirlər.

Variant 3.

- 2-ci variantda olduğu kimi ölkənin inzibati ərazi bölgüsündə islahatlar aparılır. Hazırda mövcud olan 10 iqtisadi rayon inzibati-ərazi bölgüsünün region həlqəsi hesab olunur;
- Regionlarda dövlət idarəetməsinə rəhbərliyi mərkəzi hakimiyyət tərəfindən təyin olunan vəzifəli şəxs həyata keçirir;
- İnzibati-ərazi bölgüsünün rayon vahidi ləğv olunur və yerli özünüidarənin yuxarı səviyyəsi kimi region özünüidarə orqanları təsis olunur;
- Bələdiyyələr 1-ci variantda təklif olunduğu kimi yerli özünüidarənin aşağı səviyyəsi kimi fəaliyyət göstərirlər;
- Bələdiyyələr və regionlar arasında funksiyaların bölgüsü aparılır.

4.1. Ərazi idarəetmə orqanları

Ərazi quruluşu—Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 7-ci və 11-ci maddələrinə və bu qanunda nəzərdə tutulmuş meyarlara əsasən Azərbaycan Respublikasının unitar, vahid əraziyə malik olan dövlət kimi müvafiq hissələrə bölünməsidir.

İnzibati ərazi bölgüsü—idarəetmənin, qanunçuluğun, vətəndaşların hüquqlarının, azadlıqlarının və qanuni mənafələrinin dövlət hakimiyyəti orqanları tərəfindən təmin edilməsinin səmərəli təşkili məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının ərazisinin unitar dövlət kimi müəyyən hissələrə bölünməsidir.

Yaşayış məntəqəsi—əhalinin yığcam məskunlaşdığı və yaşayış yeri üzrə qeydiyyatda olduğu (bundan sonra—daimi yaşadığı), onların həyat fəaliyyətinin təmin edilməsi üçün zəruri olan yaşayış və digər bina və qurğulara, xüsusi ada və qanunvericiliklə müəyyən olunmuş ərazi hüduduna malik olan Azərbaycan Respublikası ərazisinin hissəsidir (şəhər, qəsəbə, kənd).

Ərazi vahidi—müəyyən sərhədlərlə məhdudlaşan Azərbaycan Respublikası ərazisinin bir hissəsidir (rayon, şəhər, şəhər rayonu, qəsəbə, kənd).

İnzibati ərazi vahidi—hüdudlarında dövlət hakimiyyəti orqanlarının yaradıldığı ərazi vahididir (rayon, şəhər, şəhər rayonu).

Rayon—Azərbaycan Respublikasının ümumi ərazisinin idarə edilməsinin mərkəzləşdirilməsi, dövlət funksiyalarının həyata keçirilməsinin səmərəliləşdirilməsi, habelə dövlət hakimiyyəti orqanlarının əhaliyə mümkün qədər yaxınlaşdırılması məqsədi ilə tarixən yaranmış, sabit və davamlı iqtisadi, mədəni və sosial əlaqələri olan ərazilərdən təşkil edilmiş, bir neçə inzibati ərazi dairələrini birləşdirən Azərbaycan Respublikasının inzibati ərazi vahididir.

Şəhər—əhalisinin sayı 15.000 nəfərdən yuxarı və onun əksəriyyəti sənayedə, iqtisadi, sosial və ya qeyri-istehsalat sahələrində (dövlət və ya bələdiyyə qulluğunda, kommunal təsərrüfatda, ictimai iaşə, mədəni və ya tarixi obyektlərdə və s.) məşğul olan, ətrafındakı ərazi vahidlərinin inzibati, iqtisadi və ya mədəni mərkəzləri olan inzibati ərazi vahididir.

Şəhər rayonu—böyük ərazilərə malik olan şəhərlərin idarə edilməsinin səmərəliləşdirilməsi, o cümlədən əhalinin sosial-mədəni və məişət ehtiyaclarının ödənilməsi və qanunçuluğun təmin edilməsi ilə bağlı olan qərarların icrasının təşkil edilməsi məqsədi ilə həmin şəhərlərin ərazilərinin müəyyən hissələrə bölünməsi əsasında yaradılan inzibati ərazi vahididir.

Ərazi vahidlərinin Dövlət reyestri - Azərbaycan Respublikasının ərazi vahidlərinə, inzibati ərazi dairələrinə və sahə inzibati ərazi dairələrinə dair sənədləşdirilmiş məlumatları əks etdirən dövlət informasiya ehtiyatı mənbəyidir.

Azərbaycan Respublikasının ərazi quruluşunun prinsipləri

Azərbaycan Respublikasının ərazi quruluşu aşağıdakı prinsiplərə əsaslanır:

1. Azərbaycan Respublikası ərazisinin vahidliyi, toxunulmazlığı və bölünməzliyi;
2. Azərbaycan Respublikasının və müvafiq ərazidə yaşayan əhəlinin qanuni mənafelərinin uzlaşdırılması;
3. Azərbaycan Respublikasının dövlət hakimiyyəti orqanlarının əhəliyə mümkün qədər yaxınlaşması və onların qarşılıqlı əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi;
4. Azərbaycan Respublikasının dövlət hakimiyyətinin və yerli özünüidarənin uzlaşdırılması;
5. Azərbaycan Respublikasının yerli dövlət hakimiyyəti və bələdiyyə orqanlarının öz səlahiyyətlərinin müvafiq inzibati ərazi vahidi hüdudlarında həyata keçirilməsi;
6. eyni növdən olan inzibati ərazi vahidlərinin inkişafının tarazlılığı və bərabərliyi, inzibati ərazi bölgüsünün və sosial-iqtisadi tələbatın əlaqələndirilməsi;
7. kiçik ərazi vahidlərinin ərazilərinin daha böyük ərazi vahidlərinin tərkibinə daxil edilməsi;
8. inzibati ərazi bölgüsünün müəyyən edilməsi zamanı eyni növdən olan inzibati ərazi vahidlərinin ərazi sahələrinin və onların əhəlisinin sayının təxmini bərabərliyinin təmin edilməsi;
9. ərazi vahidlərinin hüquqi statusunun onların təyinatına, yerli xüsusiyyətlərə və sosial-iqtisadi inkişafın səviyyəsinə uyğunluğu;
10. ərazi quruluşu məsələlərinin həllində aşkarlıq, ictimai rəyin nəzərə alınması, yerli təşəbbüsün inkişafı üçün şəraitin yaradılması, habelə bu məsələlərin tarixi, coğrafi, etnoqrafik və toponimik xüsusiyyətlərə uyğun həll edilməsi.

4.2. Yerli Ğcra hakimiyyəti orqanları

Yerli icra hakimiyyəti orqanları, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 7-ci bəndinə əsasən, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən yaradılır.

Yerli icra hakimiyyəti orqanları inzibati-ərazi vahidləri (rayon, şəhər, kənd, qəsəbə) səviyyəsində idarəetmə funksiyalarını yerinə yetirirlər.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 124-cü maddəsinin I hissəsinə uyğun olaraq, yerlərdə icra hakimiyyətini yerli icra hakimiyyətlərinin başçıları həyata keçirirlər.

Yerli icra hakimiyyətlərinin başçıları öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını, Azərbaycan Respublikasının qanunlarını, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını, mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarını (Naxçıvan Muxtar Respublikasında həm də Naxçıvan Muxtar Respublikasının Konstitusiyasını və qanunlarını, Naxçıvan Muxtar Respublikasının ali vəzifəli şəxsinin fərman və sərəncamlarını, Naxçıvan Muxtar Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını), Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələri və Yerli icra hakimiyyətləri haqqında Əsasnaməni rəhbər tuturlar. Bu Əsasnamə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 6 iyun tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir.

Yerli icra hakimiyyətinin başçısı, müvafiq inzibati ərazi vahidində onun fəaliyyətini təmin etmək məqsədi ilə yaradılan aparat, inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklər, sahə inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklər, yerli icra hakimiyyəti başçısının yanında olan dövlət büdcəsindən maliyyələşən qurumlar (bundan sonra – yanında olan qurumlar), tabeliyində olan dövlətə məxsus hüquqi şəxslər (bundan sonra – tabeliyində olan hüquqi şəxslər) və mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının (Azərbaycan Respublikasının Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Fövqəladə Hallar Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidməti istisna olmaqla) və onların yanında dövlət xidmətlərinin və dövlət agentliklərinin şəhər, rayon və şəhər rayonu qurumları, habelə mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının sisteminə daxil olan və müvafiq inzibati ərazi vahidində fəaliyyət göstərən qurumlar (bundan sonra – mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yerli qurumları) yerli icra hakimiyyəti sisteminə daxildir və müvafiq ərazidə dövlət idarəçiliyini həyata keçirirlər. Bu bənddə nəzərdə tutulan mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yerli qurumları ikili tabelikdədir – onlar həm müvafiq mərkəzi icra hakimiyyəti orqanına, həm də yerli icra hakimiyyətinin başçısına tabedirlər. Müvafiq inzibati ərazi vahidində onun fəaliyyətini təmin etmək məqsədi ilə yaradılan aparat, inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklər, sahə inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklər, yerli icra hakimiyyəti başçısının yanında olan qurumlar, habelə tabeliyində olan hüquqi şəxslər bilavasitə yerli icra hakimiyyətinin başçısına tabedirlər. Rayon bölgüsü olan şəhərin icra hakimiyyəti başçısının yanında olan qurumların və tabeliyində olan hüquqi şəxslərin müvafiq şəhər rayonunun ərazisində mənzil-kommunal təsərrüfatı və mənzil istismarı sahəsində fəaliyyət göstərən, məişət tullantılarının yığılması və daşınması, abadlaşdırma, yaşıllaşdırma, təmizlik və işıqlandırma işlərini yerinə yetirən struktur bölmələri (mənzil-kommunal istismarı və mənzil istismarı sahələri də

daxil olmaqla) ikili tabelikdədir – onlar həm şəhər icra hakimiyyətinin başçısına, həm də müvafiq şəhər rayonunun icra hakimiyyətinin başçısına tabedirlər.

Yerli icra hakimiyyətinin başçısı müvafiq ərazidə fəaliyyət göstərən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yerli qurumlarına ümumi rəhbərliyi həyata keçirir.

Yerli icra hakimiyyəti orqanlarının, yerli icra hakimiyyəti başçısının inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklərinin, sahə inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklərinin, yerli icra hakimiyyəti başçısının yanında olan qurumların və yerli icra hakimiyyəti başçısının tabeliyində olan hüquqi şəxslərin müstəqil balansı, istifadəsində olan dövlət əmlakı, xəzinə və bank hesabları, üzərində Azərbaycan Respublikasının Dövlət gerbinin təsviri (yerli icra hakimiyyəti başçısının tabeliyində olan hüquqi şəxslərin möhürləri istisna olmaqla) və müvafiq yerli icra hakimiyyətinin adı həkk olunmuş möhürü, müvafiq ştampları və blankları vardır.

Yerli icra hakimiyyəti orqanlarının saxlanması xərcləri və fəaliyyəti Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsi (Naxçıvan Muxtar Respublikasında – Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsi) və mövcud qanunvericilikdə nəzərdə tutulan digər mənbələr hesabına maliyyələşdirilir.

Yerli icra hakimiyyətlərinin fəaliyyətinin təşkili

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 124-cü maddəsinin II hissəsinə uyğun olaraq, yerli icra hakimiyyətlərinin başçılarını Azərbaycan Respublikasının Prezidenti vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edir. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 141-ci maddəsinə uyğun olaraq, Naxçıvan Muxtar Respublikasında yerli icra hakimiyyətlərinin başçılarını Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi sədrinin təqdimatı əsasında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti təyin edir.

Yerli icra hakimiyyətinin başçısı təyin edilən şəxsin ali təhsili olmalıdır. Yerli icra hakimiyyətlərinin başçıları eyni zamanda heç bir başqa seçkili və ya təyinatlı vəzifə tuta bilməzlər, heç bir sahibkarlıq, kommersiya və digər ödənişli fəaliyyətlə məşğul ola, vəzifə maaşından və ona olan əlavələrdən və əmsallardan başqa məvacib ala bilməzlər. Yerli icra hakimiyyəti başçısının ikili vətəndaşlığına, başqa dövlətlər qarşısında öhdəliyinə yol verilmir, habelə o, din xadimi ola bilməz.

Yerli icra hakimiyyəti başçısının müavinini (müavinlərini) Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri ilə, Naxçıvan Muxtar Respublikasında isə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri ilə razılaşdırmaqla, müvafiq yerli icra hakimiyyətinin başçısı vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edir.

Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının müavinini (müavinlərini) Azərbaycan Respublikasının Prezidenti vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edir. Yerli icra hakimiyyəti başçısının müavinləri vəzifə bölgüsünə əsasən şəhərin, rayonun və şəhər rayonunun ərazisində icra-idarəetmə fəaliyyətini həyata keçirir, icra hakimiyyəti başçısının tapşırıqlarını yerinə yetirirlər.

Yerli icra hakimiyyətinin başçısı olmadıqda, məzuniyyətdə və ya ezamiyyətdə olduqda, xəstəliyi və ya digər səbəblərlə əlaqədar öz səlahiyyətlərini icra edə bilmədikdə, onun səlahiyyətlərini Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri ilə, Naxçıvan Muxtar Respublikasında isə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri ilə razılaşdırmaqla icra hakimiyyəti başçısının müəyyən etdiyi müavinlərindən biri həyata keçirir.

Yerli icra hakimiyyəti başçısının aparatının, inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklərinin və sahə inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklərinin strukturunu və ştat vahidlərinin sayını, yerli icra hakimiyyəti başçısının yanında olan qurumları və onların işçilərinin say həddini Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, yerli icra hakimiyyəti başçısının tabeliyində olan hüquqi şəxsləri və onların işçilərinin say həddini Azərbaycan Respublikasının Prezidenti ilə razılaşdırmaqla Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti müəyyən edir.

Yerli icra hakimiyyətinin başçısı, Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri ilə razılaşdırmaqla, öz aparatının struktur bölmələrinin ştat vahidlərini icra hakimiyyəti başçısı aparatının təsdiq olunmuş nümunəvi strukturu və ştat vahidlərinin sayı çərçivəsində bir bölmədən digərinə keçirə bilər. Yerli icra hakimiyyəti başçısının aparatında, yerli icra hakimiyyəti başçısının inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklərində, sahə inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklərində və yerli icra hakimiyyəti başçısının yanında olan qurumlarda işləyən dövlət qulluqçularının qulluqkeçmə qaydası –Dövlət qulluğu haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilir.

Yerli icra hakimiyyətinin başçısı şəhərin, rayonun və şəhər rayonunun iqtisadi, sosial-mədəni və digər yerli məsələlərinə baxılması və onların həllinə dair təkliflərin hazırlanması məqsədi ilə öz yanında daimi məşvərətçi orqan olan Şura yaradır. Şuranın tərkibi 15 nəfərədək, Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı yanında Şuranın tərkibi isə 25 nəfərədək müəyyən edilir.

Yerli icra hakimiyyətinin başçısı yanında Şuranın tərkibinə yerli icra hakimiyyətinin başçısı, yerli icra hakimiyyəti başçısının müavinləri, Bakı və Gəncə şəhər icra hakimiyyətləri başçıları yanında şuraların tərkibinə isə həm də şəhər rayonları icra hakimiyyətlərinin başçıları daxildirlər. Şuranın

tərkibinə həmçinin yerli icra hakimiyyəti başçısının aparatının şöbə müdirləri, yanında olan qurumların və mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yerli qurumlarının (bu Əsasnamənin 1.5-ci bəndində istisna edilən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yerli qurumları da daxil olmaqla) rəhbərləri, habelə şəhərin, rayonun və şəhər rayonunun ərazisində yerləşən idarələrin, təşkilatların və müəssisələrin rəhbərləri daxil edilə bilər. Şuranın fərdi tərkibini yerli icra hakimiyyətinin başçısı təsdiq edir.

Yerli icra hakimiyyəti başçısının yanında Şuranın iclasları ayda iki dəfədən az olmayaraq keçirilir. Şuranın iclaslarını yerli icra hakimiyyətinin başçısı, yerli icra hakimiyyətinin başçısı olmadıqda, onu əvəz edən müavini çağırır və iclasa sədrlik edir. Şuranın iclasları onun üzvlərinin yarısından çoxu iştirak etdikdə səlahiyyətlidir. Şuranın iclasında qəbul edilmiş qərarlar tövsiyə xarakteri daşıyır və protokolla rəsmiləşdirilir.

Şuranın iclaslarında qəbul edilmiş qərarların icrasını təmin etmək üçün yerli icra hakimiyyətinin başçısı müvafiq sərəncam və ya əmr verə bilər.

Yerli icra hakimiyyəti başçısının inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklərində, sahə inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklərində və yerli icra hakimiyyəti başçısının yanında olan qurumlarda inzibati vəzifə tutan işçiləri, müvafiq nümayəndələrin və qurum rəhbərlərinin təqdimatı ilə, yerli icra hakimiyyətinin başçısı –Dövlət qulluğu haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş qaydada vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edilir. Yerli icra hakimiyyəti başçısının inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklərində, sahə inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklərində və yerli icra hakimiyyəti başçısının yanında olan qurumlarda işləyən dövlət qulluqçularına dövlət qulluğunun ixtisas dərəcələri müvafiq olaraq nümayəndələrin və qurum rəhbərlərinin təqdimatı ilə yerli icra hakimiyyətinin başçısı tərəfindən verilir. Yerli icra hakimiyyəti başçısının tabeliyində olan hüquqi şəxslərin işçilərini həmin qurumların rəhbərləri vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edirlər.

Yerli icra hakimiyyəti orqanlarının vəzifələri

Yerli icra hakimiyyəti orqanları sistemində Yerli icra hakimiyyətinin başçısı rəhbərlik edir

Yerli icra hakimiyyətinin başçısı ona həvalə olunmuş vəzifələrin yerinə yetirilməsinə görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti qarşısında şəxsən məsuliyyət daşıyır;

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin tapşırıqlarını, Naxçıvan Muxtar Respublikasında isə həm də Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi sədrinin tapşırıqlarını yerinə yetirir;

- müvafiq ərazidə vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının müdafiəsini və həyata keçirilməsini, mülkiyyətin və ictimai asayişin qorunmasını təmin edir;

- müvafiq ərazidə fəaliyyət göstərən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yerli qurumları və digər dövlət qurumları ilə, habelə bələdiyyələrlə, qeyri-hökumət təşkilatları ilə və digər təşkilatlarla yerli icra hakimiyyətinin qarşılıqlı fəaliyyətini təmin edir;

- Azərbaycan Respublikasının Seçki Məcəlləsinin 35.2-ci, 46.4-cü, 46.5-ci, 46.15-ci, 87.6-cı və 98.1-ci maddələri ilə yerli icra hakimiyyətlərinə həvalə edilmiş vəzifələri yerinə yetirir;

- dövlət proqramları və konsepsiyalarının, Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının təsdiq etdiyi tədbirlər planlarında müəyyənləşdirilmiş tədbirlərin müvafiq ərazidə icrasını təmin edir;

- icra hakimiyyəti başçısının yanında olan qurumların və tabeliyində olan hüquqi şəxslərin fəaliyyətini əlaqələndirir, həmin qurumlarda uçotun və hesabatın vəziyyətinə cari nəzarəti həyata keçirir;

- icra hakimiyyəti başçısının yanında olan qurumların maliyyələşdirilməsini və maddi-texniki təchizatını həyata keçirir;

- şəhəri, rayonu, şəhər rayonunu dövlət orqanları ilə və digər qurumlarla münasibətlərdə, habelə rəsmi protokol tədbirlərində təmsil edir;

- müvafiq ərazidə arxiv işi üzrə dövlət idarəetməsini həyata keçirir, yerli icra hakimiyyəti başçısının aparatında, inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklərində, sahə inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklərində, yanında olan qurumlarda və tabeliyində olan hüquqi şəxslərdə arxiv işini təşkil edir, o cümlədən sənədlərin saxlanması, qorunmasını, müəyyən olunmuş müddətlərdə nomenklatura uyğun seçilərək Dövlət Arxivinə təhvil verilməsini təmin edir;

- Dövlət sirri haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq, dövlət sirrinin və məxfilik rejiminin qorunması üçün zəruri tədbirlər görür;

- yerli icra hakimiyyətinin fəaliyyəti nəticəsində əldə olunmuş məlumatların sərəncamçısı səlahiyyətini həyata keçirir, həmçinin bu məlumatların səlahiyyət olmadan əldə edilmək, məhv edilmək,

modifikasiyaşdırılmaq, bloklaşdırılmaq, başqasına ötürülmək, yayılmaq, surəti çıxarılmaq kimi hallardan qorunmasını təşkil edir;

- icra hakimiyyətində istifadə edilən dövlət informasiya resurslarının və sistemlərinin təhlükəsizliyini təmin edir, yanında olan qurumlarda və tabeliyində olan hüquqi şəxslərdə məlumatların qorunması ilə bağlı işin təşkilinə və həyata keçirilməsinə nəzarət edir;

- dövlət informasiya sisteminin istismarı, informasiya-telekommunikasiya şəbəkəsindən istifadə və yerli icra hakimiyyəti başçısının aparatında, inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklərində, sahə inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklərində, yanında olan qurumlarda və tabeliyində olan hüquqi şəxslərdə informasiyanın qorunması sahəsində tədbirlərin həyata keçirilməsini təmin edir;

- yerli icra hakimiyyətində yaradılmış informasiya sisteminin operator funksiyalarının həyata keçirilməsini, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyası, dövlət orqanları, idarə, müəssisə və təşkilatlar ilə qarşılıqlı məlumat mübadiləsini təmin edir;

- yerli icra hakimiyyəti başçısının aparatında, inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklərində, sahə inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklərində, yerli icra hakimiyyəti başçısının yanında olan qurumlarda və tabeliyində olan hüquqi şəxslərdə vətəndaşların qəbulunu, onların ərizə, təklif və şikayətlərinə –Vətəndaşların müraciətlərinə baxılması qaydası haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş qaydada və müddətlərdə baxılmasını və onlara cavab verilməsini təmin edir;

- yerli icra hakimiyyəti orqanının səlahiyyətlərinə aid məsələlərlə bağlı idarə, müəssisə və təşkilatların nümayəndələrinin qəbulunu təşkil edir;

- icra hakimiyyəti başçısının inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəlikləri, sahə inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəlikləri, yanında olan qurumlar və ya tabeliyində olan hüquqi şəxslər yaradılarkən onların istifadəsinə əmlakın verilməsini təmin edir;

- yerli icra hakimiyyətinin fəaliyyətini yerli icra hakimiyyəti başçısının təsdiq etdiyi illik perspektiv iş planları əsasında təşkil edir, yerli icra hakimiyyəti orqanının sistemində daxil olan qurumların fəaliyyətinə ümumi rəhbərliyi həyata keçirir;

- yerli icra hakimiyyəti orqanları işçilərinin ixtisaslarının artırılması və ehtiyat kadrların hazırlanması üçün tədbirlər görür;

- yerli icra hakimiyyəti orqanının fəaliyyəti haqqında əhalinin məlumatlandırılmasını, yerli icra hakimiyyətinin internet saytının yaradılmasını, malik olduğu və –İnformasiya əldə etmək haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş açıqlanmalı olan ictimai informasiyanın həmin saytda yerləşdirilməsini və bu informasiyanın yeniləşdirilməsini təmin edir, ilin yekunları ilə bağlı yerli icra hakimiyyətinin fəaliyyətinə dair hesabatı dərc etdirir, öz fəaliyyətində ictimai rəyi nəzərə alır;

- öz fəaliyyəti haqqında ildə bir dəfədən az olmayaraq Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə və Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının müəyyən etdiyi müddətlərdə ona hesabat verir. Naxçıvan Muxtar Respublikasında isə yerli icra hakimiyyətlərinin başçıları öz fəaliyyətləri haqqında ildə bir dəfədən az olmayaraq Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə və Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi sədrinin müəyyən etdiyi müddətlərdə ona hesabat verirlər.

Ərazinin sosial-iqtisadi inkişafı sahəsində:

Mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının, dövlətə məxsus müəssisələrin və səhmlərinin nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan səhmdar cəmiyyətlərinin müvafiq ərazidə fəaliyyət göstərən yerli qurumları ilə, habelə bələdiyyələr və digər təşkilatlarla birlikdə şəhərin, rayonun, şəhər rayonunun sosial-iqtisadi vəziyyətini təhlil edir, inkişaf meyillərinin müəyyənləşdirilməsi, sosial-iqtisadi inkişafın proqnozlaşdırılması və planlaşdırılması, əhalinin sosial əhəmiyyətli sifarişlərinin öyrənilməsi işini təşkil edir, ərazinin sosial-iqtisadi inkişafına dair təkliflər hazırlayır və aidiyyəti mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarına təqdim edir;

Aqrar bölmənin inkişafı sahəsində:

- müvafiq ərazidə aqrar bölmənin inkişafı sahəsində dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini təmin edir;

Büdcə, vergi və maliyyə sahələrində:

- müvafiq ərazidə maliyyə, vergi və büdcə sahələrində dövlət siyasətinin həyata keçirilməsi üçün tədbirlər görür.

İstehlak bazarı və sahibkarlığın inkişafı sahələrində:

- müvafiq ərazidə istehlak bazarı, sahibkarlığın inkişafı və dəstəklənməsi sahələrində dövlət siyasətinin həyata keçirilməsi üçün tədbirlər görür;

Əhalinin sosial müdafiəsi və gender bərabərliyi sahələrində:

- müvafiq ərazidə əhalinin sosial müdafiəsi sahəsində dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini təmin edir;

Ginsanların sağlamlığının, ərazinin sanitar-epidemioloji Gəraitinin yaxşılaşdırılması və ətraf mühitin qorunması, ekoloji təhlükəsizliyin təmin edilməsi sahələrində:

- müvafiq ərazidə əhalinin sağlamlığının qorunması sahəsində dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini təmin edir;

Əmək münasibətləri, əməyin mühafizəsi və əhalinin məşğulluğu sahələrində:

- müvafiq ərazidə əmək münasibətləri, əməyin mühafizəsi və əhalinin məşğulluğu sahələrində dövlət siyasətini həyata keçirir.

ğəhər və mənzil-kommunal təsərrüfatı və abadlaşdırma sahələrində:

- müvafiq ərazidə nəqliyyat və yol infrastrukturunun inkişafı sahəsində dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini təmin edir;

Ətraf mühitdən istifadə sahəsində:

- müvafiq ərazidə ətraf mühitin mühafizəsinin həyata keçirilməsi ilə bağlı tədbirlər görür.

Təmir-tikinti, memarlıq və Şəhərsalma sahələrində:

- müvafiq ərazidə memarlıq və şəhərsalma sahəsində dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini təmin edir;

Təhsil və mədəniyyət sahələrində:

- müvafiq ərazidə təhsil sisteminin inkişafını təmin edən dövlət proqramlarının layihələrinə dair təkliflər verir və həmin proqramların həyata keçirilməsini təmin edir;

Uşaqlar və gənclər siyasəti, bədən tərbiyəsi, idman və turizmin inkişafı sahələrində:

- müvafiq ərazidə uşaqlar və gənclərlə bağlı dövlət siyasətini həyata keçirir;

Kütləvi informasiya vasitələri, siyasi partiyalar, dini qurumlar və qeyri-hökumət təşkilatları ilə qarşılıqlı fəaliyyət sahələrində:

- yerli icra hakimiyyətinin kütləvi informasiya vasitələri, siyasi partiyalar, dini qurumlar və qeyri-hökumət təşkilatları ilə qarşılıqlı fəaliyyətini təşkil edir;

Qanunçuluq, asayişin qorunması, təhlükəsizlik və mülki müdafiə sahələrində:

- yerli icra hakimiyyəti başçısının aparatında, inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklərində, sahə inzibati ərazi dairələri üzrə nümayəndəliklərində, yanında olan qurumlarda və tabeliyində olan hüquqi şəxslərdə korrupsiya hallarının qarşısının alınması üçün müvafiq tədbirlər görür;

Dövlət əmlakının idarə edilməsi, dövlət torpaq kadastri və torpaqların monitorinqi sahələrində:

- müvafiq ərazidə dövlət əmlakının qorunmasını təşkil edir, dövlətin mülkiyyət hüququnun pozulması faktlarına qarşı tədbirlər həyata keçirir;

Yerli icra hakimiyyətlərinin aktları

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 148-ci maddəsinin V hissəsinə uyğun olaraq, yerli icra hakimiyyəti orqanları qanunvericilik sisteminə daxil olan aktlara zidd olmayan normativ xarakterli aktlar qəbul edə bilərlər.

Yerli icra hakimiyyətlərinin fəaliyyətinin iqtisadi və maliyyə əsasları

-Yerli icra hakimiyyətlərinin fəaliyyətinin iqtisadi və maliyyə əsaslarını bu orqanların istifadəsinə verilmiş, yerli icra hakimiyyətinin fəaliyyətini təmin edən və müvafiq ərazinin tələbatının ödənilməsinə xidmət edən, dövlət mülkiyyətində olan əmlak və sərəncamında olan maliyyə vəsaitləri təşkil edir.

4.3. Yerli özünüidarəetmə orqanlar

Yerli özünüidarəetmənin mahiyyəti

Yerli özünüidarəetmə dedikdə yerli özünüidarəetmə orqanlarını konstitusiya və qanunlar çərçivəsində öz səlahiyyətləri daxilində yerli əhalinin maraqlarına uyğun məsuliyyəti öz üzərinə götürməklə yerli problemlərlə bağlı dövlət işlərinin bir hissəsinin yerinə yetirmə bacarığı nəzərdə tutulur. Yerli özünüidarəetmə orqanları əhali tərəfindən bərabər, birbaşa, azad və gizli səsvermə yolu ilə seçilirlər. Beləliklə də, əhali yaşadıkları inzibati ərazidə (kənd, qəsəbə, rayon)yerli əhəmiyyətli məsələləri həll etmək üçün özünün nümayəndəli və seçili orqanı olan bələdiyyələri seçir.

Bələdiyyə qurumu dedikdə bəlli sərhədlər daxilində qanunvericiliklə müəyyən edilmiş səlahiyyətləri, mülkiyyəti və yerli büdcəsi olan şəhər, şəhərdə rayon, kənd, qəsəbə və ya birləşmiş bir neçə kəndin ərazisində həyata keçirilən yerli özünüidarəetmə formasıdır.

Yerli əhali bələdiyyənin ərazisində daimi yaşayan və məskunlaşan əhalidir.

Yerli referendum yerli əhəmiyyətli məsələlərə yerli əhalinin münasibətbildirilməsi üçün səsvermədir.

Yerli özünüidarəetmə orqanları - yerli əhalinin öz iradəsini birbaşa ifadə etməsi yolu ilə formalaşan və yerli əhəmiyyətli məsələlərin həllinə səlahiyyətli olan yerli hakimiyyət orqanlarıdır.

Azərbaycanda yerli özünüidarəetmənin tarixi inkişafı

Azərbaycan Respublikasında ilk dəfə bələdiyyə seçkiləri 12 dekabr 1999 – cu ildə, II dəfə 17 dekabr 2004 – cü ildə, III dəfə isə 23 dekabr 2009 – cu ildə, IV-cü dəfə 23 dekabr 2014-cü ildə keçirilmişdir. Seçkilər nəticəsində 2700 - ə yaxın bələdiyyə yaradılmış , sonradan isə kiçik bələdiyyələrin birləşdirilməsi prosesi həyata keçirilmişdir. Nəticədə respublikada 1771 bələdiyyə fəaliyyət göstərir.

–Bələdiyyə mənşəcə ərəb sözü olub –şəhər idarəsil deməkdir. İlk dəfə eramızdan əvvə **III** əsrdə İtalyanın iri şəhərlərində bələdiyyə özünüidarə orqanları yaranmışdır. Sonralar müxtəlif ölkələr bu formanı qəbul etmiş, onun strukturunda, funksiyalarında müəyyən dəyişikliklər aparmaqla yerli özünüidarəetmə orqanları qurmuşlar.

Yarandığı gündən etibarən müxtəlif mərhələlərdən keçən insan cəmiyyəti sosial-siyasi təşkilatların yaranmasına da səbəb olmuşdur. İlk dövrlərdə qan qohumluğu bağları ilə bağlanan qəbilə, tayfa kimi birliklər daha sonra kəndlərə, qəsəbələrə, şəhərlərə, şəhər-dövlətlərə, ən nəhayət dövlətə çevrilmişdir.

Şəhər-dövlətlər e.ə 1500-1000 ci illərdə ortaya çıxmışdır. Onların ən geniş yayıldığı ölkə qədim Yunanıstan- Ellin dövləti idi. Burada şəhər-dövlətlərdən xüsusilə Afina və Sparta sosial, siyasi, iqtisadi və hərbi birliyə, müstəqil hərəkət imkanlarına malik idi.

Bu gün tez-tez rast gəldiyimiz yerli özünüidarəetmə anlayışının başlanğıcını şəhər-dövlətin daxilindəki muxtar ərazi idarəetməsi qurumlarından (municipalites) götürmüşdür. Şəhər-dövlətin süqutu zamanı muxtariyyətə malik ərazilər dirçəlməyə başladı. Xüsusilə IX cu əsrdə kilsə əraziləri (dini hakimiyyət) gücləndi.

XIII əsrin sonlarına qədər İngiltərədə özünüidarəetmələr çiçəkləmə dövrünü yaşamışdır. Lakin bu tarixdən etibarən mərkəzi hakimiyyətin güclənməsi ilə yerli özünüidarəetmələr aralıq qurumu halına gəlmişdir. Bütün

bunlara baxmayaraq, hədsiz mərkəzləşmənin hökm sürdüyü bir dövrdə belə özünüidarə qurumları tamamilə yox olmamışdır.

XX əsrin ilk rübündən etibarən bütün dünyada yerli özünüidarəetmənin inkişaf istiqaməti dəyişdi və bu qurumlar mərkəzi hakimiyyətin uzantısına çevrildilər. Bu zaman 1920-ci illərdə ümumdünya iqtisadi böhranının və I dünya müharibəsinin, şübhəsiz ki, böyük təsiri olub. Artıq cəmiyyət çox sürətlə dəyişir, sosial və siyasi gərginlik artır, siyasi partiyalar, ictimai təsir qruplarının, hərəkatların idarəetmə üzərində təsiri getdikcə yüksəlir, buna cavab olaraq isə hakimiyyət tamamilə dövlətin əlində cəmləşir. Əksər dövlətlərdə dəmiryolu, su, təbii qaz, enerji kimi istehsal və xidmət sahələri milliləşdirildi.

XX əsrdə yerli hakimiyyətin inkişafına keçməzdən əvvəl, XIX əsrdə bu sahədə ortaya qoyulan müxtəlif fikir və düşüncələrə nəzər salaq.

Fransada yerli özünüidarəetmələrin demokratikləşmədə böyük rolu olduğunu düşünən Con Stüart Mill, –Xalq vergi ödəyirsə, ölkə səviyyəsində olduğu qədər yerli səviyyədə də söz hüququna malik olmalıdır¹ deyərək xalqın idarəetmədə iştirakının təmin olunması və mərkəzləşdirilmənin zəifləndirilməsi ilə daha təsirli ictimai idarəetməyə nail olacağını irəli sürmüşdür. ABŞ-a gələrək orada müşahidələr aparmış fransız Tokvill –bir ölkə xalqının müstəqil dövlət qura biləcəyi, ancaq yerli özünüidarəetmə qurumlarına malik olmadan müstəqillik hissinə ahib ola bilməyəcəyil² qənaətinə gəlmişdir.

İngiltərədə —Bələdiyyə sosializmlili fikrinin nəzəriyyəçilərindən olan Vebb və Fabian xalqın vahid tam halında fəaliyyət göstərməsi və sosial islahatların uğurlu aparılması üçün yerli özünüidarəetmə qurumlarının səlahiyyətlərinin genişləndirilməsinə inanırdılar.

Bu dövrdə İngiltərədə Sidney və Patrik Vebb, Fransada Kolanqes və Henri Pirenne, Almaniya Marks Veber yerli özünüidarəetmədə islahatlar aparılması ilə bağlı qiymətli fikirlər ortaya qoymuşlar.

Şübhəsiz ki, yerli özünüidarəetmənin lazımsızlığı fikrini müdafiə edən mütəfəkkirlər də var idi. Monteskye kimi Jan Jak Russo və İmmenuel Kant da –azad dövlətlə azad vətəndaş arasında başqa bir qurumun girməsinə gerek olmadığını düşünürdülər.

ABŞ-da yerli özünüidarəetmələrin inkişafı digər dövlətlərdən fərqlənirdi. Bu ölkədə yerli özünüidarələr birləşərək aşağıdan yuxarıya dövləti yaratmışlar. Dövləti yaradarkən öz səlahiyyətlərinin bir hissəsini mərkəzi hakimiyyətə

həvalə etsələr də, yerli hakimiyyətlərlə bağlı heç bir nöqtədə onun müdaxiləsinə yol vermədilər.

XX ərdə 60-70-ci illərdən etibarən yerli özünüidarəetmənin inkişafı düzgün axarına qayıdır. Mərkəzləşdirilmənin zəifləməsi təkcə Avropa və Amerika dövlətləri ilə məhtudlaşmayıb, bütün dünyada yayılır. Bir çox dövlətlər mərkəzləşmənin tərəfinə olsalar belə yerli özünüidarəetmənin tətbiq olunmasına icazə verdilər. Bunun əsas səbəbi o idi ki, inkişaf etmiş ölkələrdə belə 1940-50-ci illərdə hakim olan mərkəzi planlaşdırma yolu ilə bütün mövcud və potensial gücləri hərəkətə gətirməyin mümkün olmadığı başa düşüldü.

Bələdiyyələr Azərbaycan Respublikasında yerli özünüidarəni həyata keçirən orqan kimi.

Azərbaycan Respublikası konstitusiyasının 142-ci maddəsinə əsasən Azərbaycan Respublikasında yerli özünüidarəetməni bələdiyyələr həyata keçirir. Bələdiyyələr öz fəaliyyətini iclaslar və daimi konstitusiyalar vasitəsilə həyata keçirirlər.

Bu gün bələdiyyə dedikdə daha çox yerli əhaliyə xidmət göstərən və yerli əhəmiyyətli məsələləri həll edən idarəetmə strukturu başa düşülür. Bələdiyyə hakimiyyətinin mahiyyəti eyni olsada, müxtəlif ölkələrdə müxtəlif cür adlandırılır. Məsələn, Avropa dövlətlərində — munisipalitet , Pribaltika dövlətlərində –Ratuşa– , Ukrayınada – xalq deputatları soveti – və s. adlandırılır.

Bələdiyyələrin fəaliyyətində yerli hakimiyyət statusu və yerli problemlərin həllində təsərrüfat müstəqilliyinin olması nəzərdə tutulur. əsas məsələ bələdiyyə hakimiyyəti orqanlarının necə seçilməsində deyil, əhəmiyyətli odur ki, bələdiyyənin qəbul etdiyi qərarlar mövcud qanunvericiliyə uyğun olsun, yerli əhalinin mənafeyinə xidmət etsin, qərarlar düzgün qəbul edilsin və vaxtında yerinə yetirilsin.

Formalaşma mexanizmi baxımından bələdiyyə seçkili orqan olaraq müstəqil fəaliyyəti ilə xarakterizə olunurlar. Hal-hazırda Azərbaycan Respublikasının ərazisində 1771 bələdiyyə yaradılmışdır. Respublika ərazisinin 20 % - i erməni hərbi birləşmələri tərəfindən qanunsuz işğal edildiyindən Dağlıq Qarabağ və ona bitişik 7 rayonun inzibati ərazisində bələdiyyə seçkilərinin keçirilməsi mümkün olmamışdır. Son dəfə keçirilən bələdiyyə seçkisi zamanı, bu məsələ bir daha Avropa Şurasının müşahidəçilərinin nəzərinə çatdırılmışdır.

Keçən 15 il ərazində bələdiyyələrin fəaliyyətinin təhlili göstərir ki, respublika ərazisində səmərəli bələdiyyə idarəçiliyinin təşkilinə tam nail nail olunmamışdır.

Bu müddət ərzində bələdiyyələrin fəaliyyətini tənzimləyən 20- dən çox qanun, 70- dən çox digər normativ hüquqi aktlar qəbul edilmiş, bir çox qanunlara əlavə və dəyişikliklər edilmişdir.

Respublikada bələdiyyələrin səmərəli fəaliyyətinin təşkili onların inkişaf etdirilməsi, metodoloji yardımı və nəzarəti həyata keçirmək üçün bir çox dövlət strukturları və ictimai birliklər yaradılmışdır.

1. Azərbaycan Respublikasının Prezident Administrasiyasının regional idarəetmə və yerli özünüidarəetmə orqanları ilə iş şöbəsinin nəzdində bələdiyyələrlə iş sektoru. Bu sektor bələdiyyələrin fəaliyyətində dövlət siyasətini müəyyənləşdirir.
2. Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisində regional məsələlər komitəsi – Bələdiyyələrin fəaliyyətinin hüquqi bazasını formalaşdırır.
3. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə nazirliyinin bələdiyyələrlə iş mərkəzi. Mərkəzin əsas vəzifəsi bələdiyyələrə metodoloji yardımın göstərilməsi və bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarətin həyata keçirilməsidir.
4. . Azərbaycan şəhər, qəsəbə və kənd bələdiyyələrinin Milli Assosiasiyaları yaradılmışdır. Assosiasiyalar bələdiyyələrin ümumi maraqlarını birləşdirən, ümumi xarakterli problemlərin həlli istiqamətində fəaliyyət göstərən ictimai birliklərdir.

4.4. Sahə idarəetməsinin təşkili

Sahə inzibati ərazi dairəsi — rayon bölgüsü olmayan şəhər inzibati ərazi vahidinin inzibati mərkəzi olan ərazi vahidinin ərazisində və şəhər rayonu inzibati ərazi vahidinin ərazisinin inzibati ərazi dairəsi ilə əhatə olunmayan hissəsində yerli dövlət hakimiyyəti orqanlarının yaradıldığı ərazidir.

İnzibati ərazi bölgüsü - idarəetmənin, qanunçuluğun, vətəndaşların hüquqlarının, azadlıqlarının və qanuni mənafeələrinin dövlət hakimiyyəti orqanları tərəfindən təmin edilməsinin səmərəli təşkili məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının ərazisinin unitar dövlət kimi müəyyən hissələrə bölünməsidir.

Yaşayış məntəqəsi - əhalinin yığıcam məskunlaşdığı və yaşayış yeri üzrə qeydiyyatda olduğu (bundan sonra - daimi yaşadığı), onların həyat fəaliyyətinin təmin edilməsi üçün zəruri olan yaşayış və digər bina və

qurğulara, xüsusi ada və qanunvericiliklə müəyyən olunmuş ərazi hüduduna malik olan Azərbaycan Respublikası ərazisinin hissəsidir (şəhər, qəsəbə, kənd).

Ərazi vahidi - müəyyən sərhədlərlə məhdudlaşan Azərbaycan Respublikası ərazisinin bir hissəsidir (rayon, şəhər, şəhər rayonu, qəsəbə, kənd).

İnzibati ərazi vahidi - hüdudlarında dövlət hakimiyyəti orqanlarının yaradıldığı ərazi vahididir (rayon, şəhər, şəhər rayonu).

İnzibati ərazi dairəsi - bir və ya daha çox şəhər, qəsəbə və ya kənddən ibarət olan, hüdudlarında yerli dövlət hakimiyyəti orqanlarının yaradıldığı ərazi vahididir (şəhər, qəsəbə, kənd).

Rayon - Azərbaycan Respublikasının ümumi ərazisinin idarə edilməsinin mərkəzləşdirilməsi, dövlət funksiyalarının həyata keçirilməsinin səmərəliləşdirilməsi, habelə dövlət hakimiyyəti orqanlarının əhaliyə mümkün qədər yaxınlaşdırılması məqsədi ilə tarixən yaranmış, sabit və davamlı iqtisadi, mədəni və sosial əlaqələri olan ərazilərdən təşkil edilmiş, bir neçə inzibati ərazi dairələrini birləşdirən Azərbaycan Respublikasının inzibati ərazi vahididir.

Şəhər - əhalisinin sayı 15.000 nəfərdən yuxarı və onun əksəriyyəti sənayedə, iqtisadi, sosial və ya qeyri-istehsalat sahələrində (dövlət və ya bələdiyyə qulluğunda, kommunal təsərrüfatda, ictimai iaşə, mədəni və ya tarixi obyektlərdə və s.) məşğul olan, ətrafındakı ərazi vahidlərinin inzibati, iqtisadi və ya mədəni mərkəzləri olan inzibati ərazi vahididir.

Şəhər rayonu - böyük ərazilərə malik olan şəhərlərin idarə edilməsinin səmərəliləşdirilməsi, o cümlədən əhalinin sosial-mədəni və məişət ehtiyaclarının ödənilməsi və qanunçuluğun təmin edilməsi ilə bağlı olan qərarların icrasının təşkil edilməsi məqsədilə həmin şəhərlərin ərazilərinin müəyyən hissələrə bölünməsi əsasında yaradılan inzibati ərazi vahididir.

Qəsəbə - əhalisinin əksəriyyəti iqtisadi, sənaye, sosial, kommunal təsərrüfatı, ictimai-iaşə, tarixi, mədəni, kurort obyektlərində, dövlət idarəetmə və ya inzibati orqanlarında və s. sahələrdə işləyən ərazi vahididir.

Kənd - əhalisinin əksəriyyəti kənd təsərrüfatı ilə məşğul olan ərazi vahididir.¶.

İnzibati rayonlar aşağıdakı sahə idarəetmə orqanlarına bölünürlər:

1. Sahə inzibati ərazi dairələri-SİƏD
2. Qəsəbələr
3. Kəndlər

Yerli icra hakimiyyətləri başçıların sahə, qəsəbə və kənd əraziləri üzrə nümayəndələri öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını,

Azərbaycan Respublikasının qanunlarını, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını, mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarını (Naxçıvan Muxtar Respublikasında həm də Naxçıvan Muxtar Respublikasının Konstitusiyasını və qanunlarını, Naxçıvan Muxtar Respublikasının ali vəzifəli şəxsinin fərman və sərəncamlarını, Naxçıvan Muxtar Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını), Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələri və Yerli icra hakimiyyətləri haqqında Əsasnaməni rəhbər tuturlar. Bu Əsasnamə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 6 iyun tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir.

Yerli icra hakimiyyətləri başçılarının sahə, qəsəbə və kənd əraziləri üzrə nümayəndələri öz fəaliyyətini vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının, qanuni mənafelərinin müdafiəsi, müvafiq ərazinin əhalisinin rifahını yaxşılaşdırmaq naminə iqtisadiyyatın, sosial və mədəni sahələrin inkişafının təmin edilməsi, qanunçuluq, aşkarlıq və ictimai rəyin nəzərə alınması prinsipləri əsasında qururlar.

İnzibati ərazi dairələri üzrə və sahə inzibati ərazi dairələri üzrə yerli icra hakimiyyəti başçısı nümayəndələrinin vəzifə və səlahiyyətləri

İnzibati ərazi dairələri üzrə və sahə inzibati ərazi dairələri üzrə yerli icra hakimiyyəti başçısı nümayəndələrinin aşağıdakı vəzifə və səlahiyyətləri vardır:

1. yerli icra hakimiyyəti başçısının tapşırıqlarını yerinə yetirmək, vəzifə və səlahiyyətlərinə aid olan məsələlərə dair təkliflər vermək;
2. əhalinin sosial əhəmiyyətli sifarişlərini öyrənərək, yerli icra hakimiyyətinin başçısına təkliflər vermək;
3. nümayəndəliyin fəaliyyətini təsdiq edilmiş perspektiv iş planları əsasında təşkil etmək;
4. ərazidə fəaliyyət göstərən dövlət qurumları ilə, habelə bələdiyyələrlə, qeyri-hökumət təşkilatları ilə və digər təşkilatlarla nümayəndəliyin qarşılıqlı fəaliyyətini təmin etmək

5. ərazidə mənzil-kommunal təsərrüfatı və mənzil istismarı sahəsində fəaliyyət göstərən, məişət tullantılarının yığılması və daşınması, abadlaşdırma, yaşıllaşdırma, təmizlik və işıqlandırma işlərini yerinə yetirən qurumların (mənzil-kommunal istismarı və mənzil istismarı sahələri də daxil olmaqla) fəaliyyətini yerli icra hakimiyyəti başçısının müəyyən etdiyi məsələlər üzrə əlaqələndirmək;

6. ərazidə olan yaşayış evləri və çoxmənzilli yaşayış binalarındakı mənzillər üzrə təsərrüfatbaşına uçot kitablarını, habelə təsərrüfat üzvlərinin və müvəqqəti yaşayan şəxslərin siyahısını aparmaq;

7. Azərbaycan Respublikasının Seçki Məcəlləsinin 46.4-cü, 46.5-ci, 46.15-ci və 87.6-cı maddələrinə uyğun olaraq, daimi seçici siyahılarına daxil edilmək üçün ərazidə aktiv seçki hüququna malik olan seçicilər haqqında məlumatları yerli icra hakimiyyəti başçısına təqdim etmək, seçki məntəqələrinin ərazilərində seçkiqabağı təşviqat materiallarının lövhələrdə yerləşdirilməsi üçün yerlərin müəyyənləşdirilməsinə dair yerli icra hakimiyyəti başçısına təkliflər vermək;

8. “Vətəndaşların müraciətlərinə baxılması qaydası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş qaydada vətəndaşların qəbulunu həyata keçirmək, onların ərizə, şikayət və təkliflərinə baxmaq, lazımi tədbirlər görmək və nəticəsi barədə vətəndaşlara məlumat vermək;

9. ərazidə yaşayan vətəndaşlara onların şəxsiyyətini, ailə vəziyyətini təsdiq edən arayışlar və digər arayışlar vermək;

10. ilin yekunları ilə bağlı hesabat yığıncağında əhali (ictimaiyyətə) nümayəndəliyin fəaliyyəti haqqında məlumat vermək;

11. nümayəndəliyin işçiləri (inzibati vəzifə tutan

işçilər istisna olmaqla) barədə həvəsləndirmə və intizam
tənbehi tədbirləri görmək;

12. səlahiyyətləri çərçivəsində əmrlər vermək.